

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Πανελλήνιο συνέδριο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σύνδεση Δευτεροβάθμιας & Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Βόλος, 18-20 Μαρτίου 2005
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Πανελλήνιο συνέδριο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σύνδεση Δευτεροβάθμιας & Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Επιμέλεια Έκδοσης
Γεώργιος Πολύζος

Φιλολογική Επιμέλεια
Χριστίνα Δελή
Αντωνία Δημητράσκου

Βόλος, 18-20 Μαρτίου 2005
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πρόγραμμα συνεδρίου

18 - 20 Μαρτίου 2005
 ΒΟΛΟΣ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Παρασκευή 18 Μαρτίου 2005

Εναρκτήρια Συνεδρία

Προεδρείο: Δ. Βλάχος, *Αντιπρόεδρος του Π.Ι.* και
 Σωτ. Γκλαβάς, *Αντιπρόεδρος του Π.Ι.*

17:00 – 17:30	Προσέλευση συνέδρων - Εγγραφές
17:30 – 17:35	Χαιρετισμός του Προέδρου της Οργανωτικής Επιτροπής κ. Ναπ. Μήτση , Αντιπροέδρου του Π.Ι.
17:35 – 18:30	Χαιρετισμοί
18:30 – 19:00	<i>Σύνδεση Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εισαγωγικές εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση</i> Μιχ. Παπαδόπουλος , Πρόεδρος του Π.Ι.
19:00 – 19:30	<i>Αλλαγή του συστήματος επιλογής των φοιτητών για τα Α.Ε.Ι.</i> Γεωρ. Μπαμπινιώτης , Πρύτανης Πανεπιστημίου Αθηνών.
19:30 – 20:00	<i>Σκέψεις και προβληματισμοί για την αναμόρφωση του συστήματος πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση</i> Μιχ. Κασσωτάκης , Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών.
20:00 – 20:30	Συζήτηση
20:30	Δεξίωση

Σάββατο 19 Μαρτίου 2005

Πρωινή Συνεδρία: Το Λύκειο ως σχολείο παροχής Γενικής Παιδείας και όχι αποκλειστικά χώρος προετοιμασίας για τις Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Προεδρείο: Ναπ. Μήτσης, Αντιπρόεδρος του Π.Ι. και
Χρ. Βέικου, Σύμβουλος του Π.Ι.

- 09:00 – 09:25 Το Λύκειο ως πρόδρομος του Πανεπιστημίου ή οπισθόδρομος της Γενικής Παιδείας; Ζητήματα Εκπαιδευτικής Αρχιτεκτονικής σε παρατεταμένη εκκρεμότητα
Δημ. Ματθαίου, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
- 09:25 – 09:35 Ερωτήσεις
- 09:35 – 09:50 Πώς μπορεί να ενισχυθεί η παιδευτική αυτοτέλεια και ο μορφωτικός χαρακτήρας του Λυκείου; Να αντιμετωπίσουμε τα αίτια ή τα συμπτώματα;
Γεωρ. Παπαδόπουλος, Σύμβουλος του Π.Ι.
- 09:50 – 10:00 Επαγγελματικό Λύκειο: εκ-παίδευση για το παρελθόν ή επι-στροφή στο μέλλον;
Χρυσ. Κοσμίδου-Hardy, Σύμβουλος του Π.Ι.
- 10:00 – 10:15 Η ανάπτυξη της δημιουργικής και πρακτικής σκέψης: Ένα κοινό σημείο αναφοράς μεταξύ Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Εύη Μακρή - Μπότσαρη, Αντιπρόεδρος του Π.Ι.
- 10:15 – 10:30 Πρόσβαση μαθητών με αναπηρίες στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: δικαιώματα και περιορισμοί
Μαρ. Τζουριάδου, Αντιπρόεδρος Π.Ι.
Βασ. Κουρμπέτης, Σύμβουλος Π.Ι.
- 10:30 – 10:40 Ερωτήσεις
- 10:40 – 11:20 Διάλειμμα
- 11:20 – 12:40 Ο ρόλος του Λυκείου σήμερα
Χριστ. Χαραλαμπάκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών.

11:40 – 12:10	Οι θέσεις της Ο.Λ.Μ.Ε., της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. και της Ο.Λ.Τ.Ε.Ε. σχετικά με το θέμα της συνεδρίας α) Δημ. Γκίνης, Οργανωτικός Γραμματέας της Ο.Λ.Μ.Ε. β) Μιχ. Κουρουτός, Πρόεδρος της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. γ) Πολ. Μαλαγάρης, Πρόεδρος της Ο.Λ.Τ.Ε.Ε.
12:10 – 10.20	Ερωτήσεις
12:20 – 13.30	Συζήτηση
13:30	Γεύμα

Απογευματινή Συνεδρία: Σύνδεση των Προγραμμάτων Σπουδών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με τα αντίστοιχα Προγράμματα Σπουδών της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. (Τι είδους γνώσεις και δεξιότητες παρέχει στους μαθητές το Λύκειο και τι απαιτεί από τους πρωτοετείς φοιτητές το Πανεπιστήμιο)

Οι σύεδροι χωρίζονται σε δύο επιμέρους ομάδες, ανάλογα με την ειδικότητά τους, οι οποίες θα λειτουργήσουν παράλληλα. Οι εισηγήσεις της συνεδρίας αυτής θα αναφέρονται:

- Στα περιεχόμενα και στους στόχους των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών των “βασικών” μαθημάτων του Λυκείου,
- Στις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που χρειάζεται ο απόφοιτος του Λυκείου για να παρακολουθήσει τα μαθήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και
- Στην επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση που πρέπει να έχουν οι απόφοιτοι των Καθηγητικών Σχολών των Πανεπιστημίων μας για να μπορούν να διδάξουν στο Λύκειο.

Α’ Ανθρωπιστικές Επιστήμες - Κοινωνικές και Πολιτικές Επιστήμες (Φιλολόγοι, Φιλολόγοι Ξένων Γλωσσών, Κοινωνιολόγοι κτλ.)

Προεδρείο: Στεφ. Τζέπογλου, Αντιπρόεδρος του Π.Ι. και
Ιωαν. Παπαγρηγορίου, Σύμβουλος του Π.Ι.

16:30 – 16:40	Η Ανθρωπιστική Παιδεία συνιστώσα της Γενικής Παιδείας και προϋπόθεση εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση Σταύρος Γιαγκάογλου, Σύμβουλος του Π.Ι.
16:40 – 16:50	Ένας προβληματισμός για την αναβάθμιση των κλασικών σπουδών στη Δευτεροβάθμια και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση Χρ. Βέικου, Σύμβουλος του Π.Ι.
16:50 – 17:10	Πόσο “πίανει” η μετάφραση; Αγωνία και άσκοπες δαπάνες για την απόκτηση ασαφών γνώσεων και περιττών δεξιοτήτων Γερ. Χρυσάφης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

17:10 – 17:20	Ερωτήσεις
17:20 – 17:30	<i>Το μάθημα της Λογοτεχνίας στο Λύκειο και προϋποθέσεις μετάβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση</i> Χριστ. Αργυροπούλου , Σύμβουλος του Π.Ι.
17:30 – 17:50	<i>Γλωσσική διδασκαλία και γλωσσική επάρκεια των αποφοίτων του Λυκείου</i> Ναπ. Μήτσης , Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
17:50 – 18:00	Ερωτήσεις
18:00– 18:30	Διάλειμμα
18:30 – 18:40	<i>Το μάθημα της Ιστορίας από τη Δευτεροβάθμια στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: μαθητής, φοιτητής και καθηγητής της Ιστορίας</i> Αναστ. Κυρκίνη , Σύμβουλος του Π.Ι
18:40 – 19:00	<i>Οι σπουδές στις Φιλοσοφικές Σχολές των Πανεπιστημίων της χώρας μας</i> Ιωάν. Κολιόπουλος , Καθηγητής του Α.Π.Θ.
19:00 – 19:10	Ερωτήσεις
19:10 – 19:20	<i>Η Κοινωνιολογία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: προϋποθέσεις διδασκαλίας του μαθήματος και εισαγωγής των μαθητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση</i> Νικ. Πετρόπουλος , Σύμβουλος του Π.Ι.
19:20 – 19:40	<i>Η αναγκαιότητα της διδασκαλίας μαθημάτων Κοινωνιολογίας στη Δευτεροβάθμια και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση</i> Νικ. Ιντζεσίλογλου , Καθηγητής του Α.Π.Θ.
19:40 – 19:50	<i>Η πολιτική παιδεία ως νόημα ζωής</i> Παύλος Μάραντος , Σύμβουλος του Π.Ι.
19:50 – 20:00	Ερωτήσεις
20:00 – 20:10	<i>Μετασχηματισμός της Γνώσης: από την εκμάθηση της Ξένης Γλώσσας στην παιδαγωγική κατάρτιση</i> Ευαγ. Καγκά , Σύμβουλος του Π.Ι.
20:10 – 20:20	<i>Η Αγγλική Γλώσσα στο Λύκειο: το profile του μαθητή και του καθηγητή. (Γνώσεις και δεξιότητες σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς)</i> Ιωσ. Χρυσόχοος , τ. Πάρεδρος ε.θ. του Π.Ι. – Κλ. Κοσοβίτσα
20:20 – 20:30	Ερωτήσεις

Β' Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες - Οικονομικές Επιστήμες
(Μαθηματικοί, Φυσικοί, Χημικοί, Βιολόγοι, Οικονομολόγοι κτλ.)

Προεδρείο: Γεωργ. Παπαδόπουλος, Σύμβουλος του Π.Ι. και
Δημ. Σπυροπούλου, Πάρεδρος του Π.Ι.

- 16:30 – 16:50 *Οι αρχές της Μαθηματικής Παιδείας στο Λύκειο και τα εμπόδια στην εφαρμογή τους*
Στυλ. Νεγρεπόντης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
- 16:50 – 17:00 *Σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για τα Μαθηματικά του Λυκείου*
Δημ. Κοντογιάννης, Σύμβουλος Π.Ι
- 17:00 – 17:10 *Η “ανταγωνιστική” σχέση των δύο παραδοσιακών ρόλων της Λυκειακής Μαθηματικής Εκπαίδευσης*
Αθ. Σκούρας, Πάρεδρος Π.Ι
- 17:10 – 17:20 Ερωτήσεις
- 17:20 – 17:30 *Η Φυσική ως μάθημα επιλογής (κατεύθυνσης) σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*
Γεωρ. Παληός, Σύμβουλος Π.Ι
- 17:30 – 17:50 *Σχέσεις Δευτεροβάθμιας – Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: προβλήματα και αδυναμίες των σπουδών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης από τις γνώσεις των αποφοίτων Λυκείου στα Μαθηματικά και τη Φυσική*
Γερ. Σπαθής, Καθηγητής Ε.Μ.Π.
- 17:50 – 18:00 Ερωτήσεις
- 18:00– 18:30 Διάλειμμα
- 18:30 – 18:40 *Προτάσεις για μια ποιοτική διδασκαλία της Χημείας στο νέο Λύκειο*
Αντ. Μπομπέτσας, Σύμβουλος Π.Ι
- 18:40 – 19:00 *Ουσιαστική απουσία του μαθήματος της Χημείας από τη Μέση Εκπαίδευση*
Ανδ. Γιαννακουδάκης, Αναπλ. Καθηγητής και Πρόεδρος του Χημικού Τμήματος του Α.Π.Θ
- 19:00 – 19:10 Ερωτήσεις

19:10 – 19:20	<i>Βιολογία: παράγοντας ανθρωπιστικής παιδείας ή βασικό υπόβαθρο για σπουδές στις θετικές επιστήμες; Ένα χάσμα που μπορεί να γεφυρωθεί</i> Βασ. Περάκη , Σύμβουλος του Π.Ι
19:20 – 19:40	<i>Ζωή: Δομή και Λειτουργία. Γενότυπος, Περιβάλλον, Φαινότυπος</i> Ζαχ. Σκούρας , Πρόεδρος του Βιολογικού Τμήματος Α.Π.Θ.
19:40 – 19:50	Ερωτήσεις
19:50 – 20:00	<i>Τα Οικονομικά μαθήματα στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: ζήτηση μαθητών</i> Θεοχ. Μαγουλά , Σύμβουλος του Π.Ι
20:00 – 20:20	<i>Η Αναγκαιότητα της Οικονομικής Παιδείας στη σύγχρονη εκπαίδευση</i> Σπύρος Βλιάμος , Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
20:20 – 20:30	Ερωτήσεις

Κυριακή 20 Μαρτίου 2005

Πρωινή Συνεδρία: Τρόπος πρόσβασης - Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Προεδρείο: Ναπ. Μήτσης, Αντιπρόεδρος Π.Ι. και
Στ. Γιαγκάζογλου, Σύμβουλος Π.Ι.

09:00 – 09:15	<i>Μια πρόταση για τον τρόπο πρόσβασης των αποφοίτων του Λυκείου στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση</i> Γεωρ. Πολύζος , τ. Πάρεδρος ε.θ. του Π.Ι.
09:15 – 09:30	<i>Δυνατότητα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση των αποφοίτων της Τεχνικής Εκπαίδευσης</i> Ιγν. Χατζηευστρατίου , Πάρεδρος του Π.Ι
09:30 – 09:40	<i>Τύποι θεμάτων θετικών επιστημών για τις Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα χαρακτηριστικά τους, οι προοπτικές και η αξιολόγησή τους</i> Σαρ. Ψυχάρης , Πάρεδρος ε.θ. του Π.Ι.
09:40 – 09:50	<i>Η αξιολόγηση των θεωρητικών μαθημάτων του Λυκείου ως διαδικασία πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση</i> Δ. Γιαννακόπουλος , Πάρεδρος ε.θ. του Π.Ι.

- 09:50 – 10:20 *Οι θέσεις της Ο.Λ.Μ.Ε., της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. και της Ο.Α.Τ.Ε.Ε. για τον τρόπο πρόσβασης των αποφοίτων του Λυκείου στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*
 α) **Σαβ. Σάββας**, Μέλος του Δ. Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε.
 β) **Μιχ. Κουρουτός**, Πρόεδρος της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε.
 γ) **Κ. Αδριανουπολίτης**, Οργανωτικός Γραμματέας της Ο.Α.Τ.Ε.Ε.
- 10:20 – 10:30 Ερωτήσεις
- 10:30 – 11:00 Διάλειμμα
- 11:00 – 12:45 Στρογγυλό τραπέζι με θέμα: *Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.*
 Θα πάρουν μέρος:
Σωτ. Γκλαβάς, Αντιπρόεδρος Π.Ι., Πρόεδρος του τμήματος Ερευνών του Π.Ι.
Νικ. Σπυρέλλης, Καθηγητής του Ε.Μ.Π., πρώην Πρόεδρος Κεντρικής Επιτροπής Γενικών Εξετάσεων
Απ. Πασχαλίδης, Προϊστάμενος Δ/νσης Οργάνωσης και Διεξαγωγής Εξετάσεων του Υ.Π.Ε.Π.Θ.
Γ. Παντελοδήμος, Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.02, πρώην πρόεδρος Βαθμολογικού Κέντρου.
 Θα συζητηθούν:
 - Η αποσύνδεση του Λυκείου από τις Εισαγωγικές Εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
 - Η κατοχύρωση του αδιάβλητου των Εισαγωγικών Εξετάσεων
 - Η Εξεταστέα ύλη των Εισαγωγικών Εξετάσεων
 - Ο τρόπος επιλογής των θεμάτων των Εισαγωγικών Εξετάσεων (σύνθεση της Κεντρικής Επιτροπής και των επιτροπών επιλογής των θεμάτων των Εισαγωγικών Εξετάσεων, συμβατότητα των θεμάτων των Εισαγωγικών Εξετάσεων με τη ύλη και τους στόχους των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών κτλ.)
 - Η αξιολόγηση των γραπτών (σώμα βαθμολογητών, επιμόρφωση των βαθμολογητών, εξακτίνωση της βαθμολόγησης κατά ειδικότητα, αξιολόγηση των φυσικών αδυνάτων κτλ.).
- 12:45 – 13:00 *Κλείσιμο των εργασιών του Συνεδρίου - Συμπεράσματα*
Ναπ. Μήτσος, Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής του συνεδρίου, Αντιπρόεδρος του Π.Ι.

Η Ανθρωπιστική Παιδεία συνιστώσα της Γενικής Παιδείας και προϋπόθεση εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Σταύρος Γιαγκάζογλου, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Η παιδεία ως ιδέα και ως πράξη είναι κατόρθωμα του ελληνικού πολιτισμού και αφορά στην πνευματική ολοκλήρωση του ανθρώπου. Πρόκειται για την κλασική περί παιδείας αντίληψη που συγκρότησαν οι δημιουργίες και τα οράματα του αρχαίου ελληνικού κόσμου και πολιτισμού ως την υψηλότερη ανθρώπινη αξία. Κανένας άλλος πολιτισμός δεν προέβλεπε και δεν μετέδωσε σε οικουμενική βάση το βίωμα της πνευματικής του παράδοσης ως ιδανικό παιδείας, ευθύνης για τον κόσμο και τον άνθρωπο. Η επαφή του ρωμαϊκού κόσμου με τον ελληνιστικό πολιτισμό σήμανε και την υιοθέτηση της ελληνικής παιδείας. Η δημιουργία του όρου *ανθρωπιστικές σπουδές ή ανθρωπιστική παιδεία* έχει τις ρίζες της στην απόδοση της ελληνικής λέξης *παιδεία* με τον λατινικό όρο *Humanitas*, ακριβώς γιατί στόχος της ελληνικής παιδείας υπήρξε η καλλιέργεια της *αρετής* του ανθρώπου. Η σπουδή των ελεύθερων τεχνών των Ελλήνων, *artes propriae humanitatis*, (ρητορική, διαλεκτική, ποίηση, λογοτεχνία, φιλοσοφία κτλ.) αποτέλεσε το περιεχόμενο μιας γενικής παιδείας, απαραίτητης για την ενεργό συμμετοχή των ελεύθερων ανθρώπων στην πολιτική και κοινωνική ζωή. Η ανθρωπιστική παιδεία, που αποτελεί πλέον μια πολύτιμη κληρονομιά του ευρωπαϊκού πολιτισμού, προέκυψε σαφώς μέσα από το ρεύμα της Αναγέννησης και έχει μια μεγάλη ιστορική διαδρομή.

Από τον Όμηρο ως τον Πλάτωνα και την παιδαγωγική θεωρία των Σοφιστών, από το έργο των λογίων που ταξινόμησαν την φιλολογική και επιστημονική γνώση κατά τους ελληνιστικούς χρόνους ως την συνάντηση με τον Χριστιανισμό και τη διαμόρφωση του μεσαιωνικού πολιτισμού, ελληνόφωνου στην Ανατολή και λατινόφωνου στη Δύση, μέχρι τα *Studia Generale* του Σχολαστικισμού και τα *Studia Humanitatis* της Αναγέννησης, η ανθρωπιστική παιδεία ως *Γενική Παιδεία* είχε σαν κύριο στόχο όχι την προετοιμασία για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα αλλά τη δημιουργία αξιών και στάσεων που θα βοηθήσουν τους μαθητές στον τομέα της πολύπλευρης ενημέρωσης και θα ολοκληρώσουν την ανθρωπιά τους. Το *Trivium*, που περιελάμβανε τη ρητορική, την γραμματική και τη διαλεκτική και το *Quadrivium*, που προσμετρούσε την αριθμητική, τη γεωμετρία, την αστρονομία και τη μουσική, αποτέλεσαν για αιώνες το πλαίσιο της εγκύκλιας εκπαίδευσης τόσο στην ελληνική Ανατολή όσο και στη λατινική Δύση. Μετά από το υποχρεωτικό αυτό στάδιο μπορούσε κανείς να εισαχθεί σε πιο εξειδικευμένους κλάδους. Με την Αναγέννηση ο φιλολογικός εν πολλοίς χαρακτήρας των ανθρωπιστικών μαθημάτων έτεινε πλέον προς έναν πολιτικό ανθρωπισμό, στοχεύοντας στη δημιουργία του *homo universalis*.

Από την Αναγέννηση ως την Μεταρρύθμιση η γνώση και η αρετή γίνεται ατομική

υπόθεση που θηρεύει την χρηστική αποτελεσματικότητα. Ο ατομικισμός αυτός ως νέα μέθοδος σκέψης επέφερε μια πρωτόγνωρη σχέση του ανθρώπου με την φύση και τον κόσμο, γεγονός που οδήγησε στην ανάπτυξη της επιστημονικής σκέψης παράλληλα με την ανθρωπιστική, προλειαίνοντας το έδαφος για την εμφάνιση του Διαφωτισμού και της βιομηχανικής επανάστασης. Ήδη, όμως, από τον 17^ο αι. ξέσπασε αρχικά στη Γαλλία και κατόπιν στην Αγγλία η περιφημη διαμάχη των «Αρχαίων» με τους «Σύγχρονους». Το αίτημα για παραμερισμό των κλασικών γραμμάτων προς όφελος των γνώσεων της σύγχρονης ζωής, των φυσικών φαινομένων και των κοινωνικών θεσμών φανέρωσε τα αδιέξοδα και ένα είδος αποτελμάτωσης της ανθρωπιστικής παιδείας στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η ανθρωπιστική παιδεία χρησιμοποιήθηκε από την κυρίαρχη τάξη για να προβάλλει τις συντηρητικές ιδέες και ηθικοπλαστικές αξίες της. Με μια στατική προσκόλληση στην κλασική αρχαιότητα, η ανθρωπιστική παιδεία προσέδιδε έμφαση στη γλώσσα και όχι στα νοήματα και τις αξίες. Μια ουδέτερη και ακίνδυνη προσέγγιση των κλασικών σπουδών, δίχως ερμηνευτική και κριτική διάθεση για την ανθρωπιστική διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή, προσέφερε τελικά γλωσσική ικανότητα για τη διατήρηση της ιδεολογικής και κοινωνικής κυριαρχίας των ανώτερων τάξεων.

Ήδη, όμως, από τον 19^ο αι. η άνοδος της αστικής τάξης, οι νέες ανάγκες της αναπτυσσόμενης βιομηχανικής κοινωνίας, ο θετικισμός και η έκρηξη των φυσικών επιστημών, κλονίζουν την κυριαρχία των κλασικών σπουδών. Χρήσιμες γνώσεις στην εκπαίδευση είναι μόνο οι επιστημονικές γνώσεις, δηλαδή, οι βιολογικές, οι φυσικές και οι κοινωνικές. Οι κλασικές σπουδές δεν βοηθούν την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο που είναι τόσο απαραίτητη για τη σύγχρονη ζωή. Από τον 20^ο αι. παγιώθηκε πλέον η μανιχαϊστική διχοτόμηση του πολιτισμού σε επιστημονικό-τεχνολογικό και σε ανθρωπιστικό, ανάμεσα στην πρόοδο, την ανάπτυξη και το μέλλον και στην παράδοση, τη συντήρηση και το παρελθόν. Η καθιέρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως υποχρεωτικής, μαζικής και δημοκρατικής εκπαίδευσης, η ραγδαία διογκούμενη γνώση των θετικών επιστημών, η απόλυτη εξειδίκευση και ο εκβιομηχανισμός της πανεπιστημιακής έρευνας, η σύνδεση της εκπαίδευσης με τον καταμερισμό εργασίας, η ολοένα αυξανόμενη κυριαρχία της μαζικής κουλτούρας στη ζωή των ανθρώπων, τα βιομηχανικά πολιτιστικά δημιουργήματα – κατά κανόνα χαμηλής στάθμης – και τώρα πλέον η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, θέτουν σε συνεχή αμφισβήτηση και περιθωριοποιούν την αντίληψη των ανθρωπιστικών σπουδών στην εκπαίδευση αλλά και στην κοινωνική και πολιτική ζωή.

Έγινε σαφές από τα παραπάνω ότι η ιστορία της ανθρωπιστικής παιδείας είναι συνυφασμένη με την ιστορία της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης αλλά και τη σύγκρουση των πολιτιστικών αξιών που επιχειρούν να κυριαρχήσουν στην εκπαίδευση του Δυτικού κόσμου. Η ανθρωπιστική παιδεία και η θέση της στα σχολικά προγράμματα είναι ένα από τα πιο πολυσυζητημένα, όχι όμως και λυμένα προβλήματα της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και στη χώρα που γέννησε το αγαθό της παιδείας. Συνήθως, το θέμα της ανθρωπιστικής παιδείας έρχεται στην επικαιρότητα, όταν γίνεται συζήτηση για τη θέση των αρχαίων ελληνικών στην εκπαίδευση. Τούτο οφείλεται στην ταύτιση των ανθρωπιστικών σπουδών

για ένα μεγάλο διάστημα με την αρχαιογνωσία και τις κλασικές φιλολογικές σπουδές που θεωρούνταν ως μόνη πηγή αλλά και θεματοφύλακες της ανθρωπιστικής παιδείας. Μια τέτοια αντίληψη στένεψε και υποβίβασε τελικά τις ανθρωπιστικές σπουδές σε μια παγιωμένη μεθοδολογία, σε μια ενασχόληση με μια στεγανή φιλολογική προσέγγιση των πολιτιστικών δημιουργημάτων με επίκεντρο τη γλώσσα, επιμένοντας σχολαστικά στην τεχνολογία της γραμματικής και του συντακτικού της, αφήνοντας την ερμηνεία, τη νοηματοδότηση και τις αξίες στο περιθώριο. Το εκπαιδευτικό μας παρελθόν είναι σηματοδεδμένο από τέτοια «λογοκοπανίσματα» που ανέδιδαν μια στείρα προγονολατρεία και έναν ψευδοκλασικισμό, ανάμικτα με εθνικιστικές τάσεις και ελιτιστική υπεροψία, υπηρετώντας ενίοτε και τις κατά καιρούς κυρίαρχες ιδεολογίες. Αυτή η μέθοδος των ανθρωπιστικών σπουδών που δεν έχει κανένα αντίκτυπο ή κοινωνικό ρόλο στη ζωή μας, σιγά-σιγά τέθηκε στο περιθώριο. Παραμένει χρήσιμη ως άχαρη πλην, όμως, απαραίτητη τεχνική στο πλαίσιο ενός εξετασιοκεντρικού συστήματος για την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ή ακόμη ως μεθοδολογικός εξοπλισμός ενός λογίου που γίνεται τεχνικός της πολιτισμικής κληρονομιάς, ένας πολιτισμιολόγος κατά την έκφραση του Τόμας Μαν.

Αλλά οι ανθρωπιστικές σπουδές στην εκπαίδευση, ως ολόπλευρη μόρφωση και καλλιέργεια της προσωπικότητας των νέων, πραγματοποιούνται μέσα από ένα σύνολο γνώσεων και η αξία τους έγκειται στη συμβολή τους για την κοινωνική, πνευματική και αισθητική ανασυγκρότηση με οδηγό τη δημιουργική συνέχεια της πολιτισμικής παράδοσης. Περιεχόμενο της ανθρωπιστικής παιδείας είναι όλα τα δημιουργήματα του ανθρώπινου πολιτισμού. Δίπλα στα παραδοσιακά αντικείμενα της σπουδής στη γλώσσα και τη λογοτεχνία (αρχαία και σύγχρονη), στη σπουδή της φιλοσοφίας, της ιστορίας, της θεολογίας, των καλών τεχνών, των κοινωνικών επιστημών, οι ανθρωπιστικές σπουδές είναι ανάγκη να διαλέγονται και να προσλαμβάνουν στοιχεία και από τις θετικές και τεχνολογικές επιστήμες. Η ανθρωπιστική παιδεία στην εκπαίδευσή μας είναι ανάγκη να θεμελιώνεται σε μian ερμηνευτική αναζήτηση του νοήματος, να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάλυση της φύσης του νοήματος, στα νοήματα που πρέπει να διερευνήσουν οι μαθητές ως απαραίτητη υποδομή για την ίδια τους τη ζωή. *Γιατί οι ανθρωπιστικές σπουδές όχι μόνο καταγράφουν τη ζωή μας αλλά είναι η ίδια η ζωή μας και αυτό γιατί η ζωή μας είναι συνυφασμένη με αυτές.* Αντί, λοιπόν, η ανθρωπιστική παιδεία να είναι μια ξενάγηση σε μουσειακά εκθέματα, σε έναν ξένο ή νεκρό πολιτισμό, σε μια νεκρή και μη λειτουργική παράδοση, μπορεί να γίνει μια *διαλεκτική* και *προσωποκεντρική* υπόθεση, όταν δεν συμμετέχουμε παθητικά ως θεατές αλλ' ως ερευνητές που την ανακαλύπτουμε. Ο διαλεκτικός αυτός τρόπος προσέγγισης της πολιτισμικής κληρονομιάς χρειάζεται να δομεί τον διάλογο εκπαιδευτικού και μαθητή, όπου οι αξίες και οι κρίσεις αποτελούν αντικείμενο μιας αμοιβαίας έρευνας και όχι επιβολής.

Η συστηματική επανεισαγωγή της ανθρωπιστικής παιδείας ιδιαίτερα για μας τους Έλληνες συνιστά καθολική απαίτηση για ποιότητα ζωής και αποτελεί όχι μια φολκλορικού τύπου απόδοση τιμής στο ένδοξο μας παρελθόν αλλά κυριολεκτικά μια στρατηγική του μέλλοντος. Βιώνουμε σαν κοινωνία οξύτατο το πρόβλημα της δραματικής πτώσης του επιπέδου της κατά κεφαλήν παιδείας με επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή, στην οικο-

νομία, στην πολιτιστική ταυτότητα και ιστορική μνήμη αλλά κυρίως και κατεξοχήν στην ποιότητα της ζωής. Ένα εξετασιοκεντρικό σχολείο, όπως είναι το σημερινό Λύκειο, που αποβλέπει ως στενός διάδρομος προς την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση αναιρεί και ακυρώνει την όποια μορφωτική λειτουργία των διαφόρων μαθημάτων και συνιστά σαρκοφάγο της ανθρωπιστικής παιδείας. Ωστόσο, η ανθρωπιστική παιδεία θα πρέπει να είναι πολιτικά και πρακτικά εφαρμόσιμη σε ένα σύστημα παιδείας και όχι απλώς ρητορική για τα ελλείποντα και κακώς κείμενα στην εκπαίδευση.

Η επανεισαγωγή της ανθρωπιστικής παιδείας, πέρα από την εκπλήρωση του αιτήματος για μορφωτική αυτοτέλεια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, στοχεύει και ως προϋπόθεση για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, παρέχοντας τις βασικές ανθρωπιστικές γνώσεις στον μελλοντικό πτυχιούχο και επιστήμονα. Είναι χαρακτηριστικό αλλά και άκρως ανησυχητικό το γεγονός, ενόψει της απόλυτης εξειδίκευσης και της εκβιομηχάνισης της πανεπιστημιακής γνώσης και έρευνας, της σταδιακής μετατροπής των πανεπιστημίων σε τριτοβάθμια κυβερνοσχολεία πληροφοριοδομών που θα εξυπηρετούν τα ποικίλα επιχειρηματικά συμφέροντα, ότι πολλοί πανεπιστημιακοί δάσκαλοι που προέρχονται μάλιστα από θετικές και οικονομικές σχολές θεωρούν ότι «Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση πρέπει να αποτελέσει εκείνο το διάζωμα της εκπαιδευτικής πυραμίδας, στο οποίο θα δοθεί η μάχη για την εξοικείωση της νεολαίας με τις μεγάλες αξίες της ζωής και τη γνωριμία της με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον» (Κιντής, Α.). «Η επιχειρούμενη και στη χώρα μας εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, με σκοπό την αναγόρευση του τεχνολογικού και επιστημονικού επαγγελματισμού σε βασικό στόχο του εκπαιδευτικού συστήματος, εγκυμονεί, μακροπρόθεσμα, τον κίνδυνο, αν βέβαια δεν ληφθούν μέτρα, οστρακισμού των ανθρωπιστικών μαθημάτων από την Μέση Εκπαίδευση... Η ύπαρξη της ανθρωπιστικής παιδείας όχι μόνο δεν περιορίζει τις δυνατότητες των ανθρώπων για εξειδίκευση, όπως διατείνονται οι παντός είδους τεχνοκράτες, αλλά, αντίθετα, ενισχύει την ικανότητα ευέλικτης προσαρμογής στις προκλήσεις της εποχής μας. Η ευρύτητα γνώσεων αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία μπορεί να δομηθεί τόσο η ευελιξία όσο και η δυνατότητα συνεχούς ανανέωσης και επικαιροποίησης της γνώσης... Η γνώση οφείλει να διατηρήσει ένα σεβαστό κομμάτι αυτονομίας για να μπορεί έτσι να αναστοχάζεται γύρω από τον εαυτό της».

Ο αιώνας που πέρασε χαρακτήρισε την είσοδο του ανθρώπου σε επαναστατικές μορφές γνώσεων στο χώρο της φυσικής έρευνας. Η εκτεταμένη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας επιδρά ήδη καταλυτικά σε όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η ραγδαία ανάπτυξη της βιοϊατρικής διενεργεί πλέον μια νέα επανάσταση στον τομέα της γενετικής. Καθώς όλα δείχνουν ο 21^{ος} θα είναι ο αιώνας των θεαματικών εξελίξεων στις εφαρμογές της πληροφορικής και της βιοτεχνολογίας στη ζωή του ανθρώπου και του φυσικού περιβάλλοντος. Ωστόσο, ο κίνδυνος για την ανθρωπότητα ασφαλώς και δεν προέρχεται από την ανάπτυξη της γνώσης αλλά από το όραμα και τον τρόπο διαχείρισής της. Σε μια τέτοια προοπτική, ο ρόλος της ανθρωπιστικής παιδείας ως νοηματοδότησης του βίου και οργανικής σύνδεσης της εκπαίδευσης με τις πανανθρώπινες και οικουμενικές αξίες του πολιτισμού είναι όσο ποτέ άλλοτε επίκαιρος και επιτακτικός. Είναι ανάγκη να

πραγματοποιήσουμε μιαν έξοδο από ένα σύστημα εκπαίδευσης όπου η γνώση λειτουργεί κυρίως ως συγκέντρωση πληροφοριών και στείρα απομνημόνευση, ως γνώση που στοχεύει στην απόκτηση τυπικών προσόντων, στον ενημερωτισμό, στην εξειδίκευση και στην επαγγελματική αποκατάσταση. Στο κατώφλι της τρίτης χιλιετίας, η ελληνική εκπαίδευση χρειάζεται να υπερβεί το ψευδοδίλλημα μεταξύ ανθρωπιστικής παιδείας και εξειδικευμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Είναι ανάγκη η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση να επαναπροσλάβει ως κύριο άξονά της την *ανθρωπιστική παιδεία* ως συνιστώσα όλων των μαθημάτων της, καταργώντας τις μεταξύ τους διαχωριστικές γραμμές. Αξίες και πολιτισμό, στάση ζωής και νόημα βίου που προκύπτει από την βαθύτερη κατανόηση του κόσμου και του ανθρώπου εμπεριέχουν όλα τα μαθήματα του σχολείου. Συνάμα και η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση μπορεί να ενσωματώσει στα προγράμματα σπουδών της σειρά μαθημάτων με ανθρωπιστικό και κριτικό για τις επιστήμες περιεχόμενο. Η εισαγωγή ανθρωπιστικών προσεγγίσεων στις θετικές και τεχνολογικές επιστήμες μοιάζει ίσως με ένα πολύπλοκο πρόβλημα. Η αναθεώρηση της παραδοσιακής πλάνης, ότι, δηλαδή, η ανθρωπιστική παιδεία είναι ευθύνη αποκλειστικά των ανθρωπιστικών επιστημών, θα επιτρέψει την συμπερίληψη των ανθρωπιστικών αρχών στις θετικές και τεχνολογικές επιστήμες. Μια τέτοια γόνιμη και δημιουργική σύνθεση δεν θα γίνει με τεχνοκρατικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις αλλά με ριζικούς επαναπροσδιορισμούς της παιδείας, συνδέοντάς την με την παράδοση αυτού του τόπου, τη σύγχρονη ζωή και τις πολύπλευρες εκδηλώσεις της.